

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญของ ของพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ (ย่อยาว)

๑. ความมุ่งหมายของกฎหมาย

กฎหมายจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับไร่นาที่เชื่อมโยงกับระบบชลประทานเพื่อให้ที่ดินทุกแปลงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและการสาธารณูปโภคอย่างทั่วถึง โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาไว้ ๒ รูปแบบ คือรูปแบบการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและรูปแบบการจัดรูปที่ดินเพื่อที่จะขยายเขตโครงการจัดรูปที่ดินได้อย่างรวดเร็วตามความต้องการของเกษตรกร กำหนดกระบวนการขั้นตอนการดำเนินการให้สะดวก และกำหนดมาตรการส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อจะบูรณาการ ให้เป็นกฎหมายที่รัฐสามารถนำไปพัฒนาโครงสร้างภาคการเกษตรให้สมบูรณ์ สามารถวางแผนการจัดระบบชลประทานในระดับไร่นาเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตรสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างรากฐานในการทำเกษตรกรรมให้เข้มแข็ง เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

๒. วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

(๑) เพื่อให้ที่ดินทุกแปลงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและการสาธารณูปโภคโดยทั่วถึงโดยมีน้ำใช้เพื่อการทำเกษตรกรรมอย่างเพียงพอในแปลงไร่นาของตน

(๒) เพื่อให้เกษตรกรที่มีที่ดินของตนเองใช้ที่ดินประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ และจัดที่ดินให้เกษตรกรได้มีที่ดินของตนเอง

(๓) เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในงานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(๔) เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดและเกิดความคุ้มค่า

(๕) เพื่อส่งเสริมภาคเกษตรกรรมของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

(๖) เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๓. ขอบเขตการมีผลบังคับใช้ของกฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้มีขอบเขตหรือพื้นที่บังคับใช้กฎหมาย บริเวณคัน คูน้ำ ทางระบายน้ำ ประตุน้ำ รวมทั้งสิ่งก่อสร้างหรืออุปกรณ์อื่นใดที่จัดทำขึ้นเพื่ออภัย เก็บ รักษา ควบคุม ส่งระบายหรือจัดสรรน้ำในเขตการ จัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือเขตโครงการจัดรูปที่ดิน หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการบังคับน้ำในที่ดินภายในท้องที่ บริเวณที่ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และบังคับใช้กับเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน เขตพื้นที่

(๑) พื้นที่ประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

(๒) พื้นที่ประกาศเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

(๓) พื้นที่ที่มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

(๔) พื้นที่ได้ประกาศเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

๔. สาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้เป็นการปรับปรุงพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ เพื่อลดขั้นตอนการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และกำหนดมาตรการส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน นอกจากนี้ ได้นำหลักการของพระราชบัญญัติคั้นและคูนน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาบัญญัติเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติ ฯ โดยปรับปรุงกระบวนการในการจัดทำคั้นและคูนน้ำให้อยู่ในรูปแบบการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม กำหนดวิธีการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสภาพการประกอบเกษตรกรรม และให้เจ้าของที่ดินมีส่วนร่วมในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมตั้งแต่ต้น ซึ่งรายละเอียดและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ สามารถสรุปได้ดังนี้

๔.๑ องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายนี้

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการไว้ในลักษณะเดียวกับพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ แต่ได้ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับการนำหลักการของการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัติคั้นและคูนน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ มารวมไว้ ดังนี้

(๑) คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด (มาตรา ๖ และมาตรา ๗)

ปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ สำหรับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ด้านการเกษตร การชลประทาน หรือการบริหารจัดการ ส่วนคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งกรรมการจากเจ้าของที่ดินในเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการแต่งตั้ง รวมทั้งกำหนดให้ ผู้บริหารท้องถิ่นทุกแห่งที่พื้นที่เขตสำรวจการจัดรูปที่ดินอยู่ในเขตการปกครองซึ่งเลือกกันเองไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดด้วย เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด (มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒)

(๒.๑) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน ได้แก่ การพิจารณาเสนอแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อความเห็นชอบ การกำหนดนโยบายและพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงาน และงบประมาณของโครงการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและโครงการจัดรูปที่ดิน พิจารณาเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อออกประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขต

สำรวจการจัดรูปที่ดิน การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดิน ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน การให้ความเห็นชอบในการกำหนดให้ที่ดินตอนใดเป็นที่ดินอันเป็น สาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการ การวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับ ปัญหาการจัดรูปที่ดินตามคำร้องหรือคำอุทธรณ์ของเจ้าของที่ดิน หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย เกี่ยวกับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การเบิก จ่ายเงินและการเก็บรักษาเงินของกองทุนจัดรูปที่ดิน รวมถึงการวางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน และกิจการที่เกี่ยวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดินของ สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด

(๒.๒) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด

คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ จัดรูปที่ดิน โดยการจัดให้มีการสำรวจบริเวณที่ดินที่เห็นสมควรกำหนดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน การประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด การพิจารณาให้ความเห็นชอบการวางแผนผังการ จัดแปลงที่ดิน ระบบชลประทาน การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การแลกเปลี่ยนที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน การสอบสวนและวินิจฉัยคำร้องหรือดำเนินการประณีประนอม การดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและ การอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การวางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการเปิดหรือปิดประตูกัก น้ำหรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ในการบังคับน้ำเข้าสู่ที่ดินของเจ้าของที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

(๓) สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด

(มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕)

สำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดระบบ น้ำเพื่อเกษตรกรรม การจัดรูปที่ดิน รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ควบคุมสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด และรวมถึงการจัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินและแผนการ ดำเนินงาน และงบประมาณของโครงการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและโครงการจัดรูปที่ดิน การจัดทำแผนผังการจัดแปลงที่ดิน ระบบชลประทาน การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน และการ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและช่วยเหลือการทำ เกษตรกรรม ส่วนสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดระบบน้ำเพื่อ เกษตรกรรม การจัดรูปที่ดินภายในเขตจังหวัดและรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการจัดรูป ที่ดินจังหวัด

๔.๒ การจัดการที่ดินหรือทรัพย์สินที่ได้มาเพื่อการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๑๖)

กำหนดให้บรรดาที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยประการใด ๆ ตาม พระราชบัญญัตินี้หรือได้มาโดยการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ไม่ถือเป็น ที่ราชพัสดุ และให้กรมชลประทานเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้ที่ดินให้ ชัดเจนว่าเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือการจัดรูปที่ดินโดยเฉพาะ และให้ กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไปให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือโอนไปยังเอกชน เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรมได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๔.๓ การจัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๑๗)

กำหนดให้มีการจัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน เพื่อผลักดันให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยให้สำนักงานจัดรูป ที่ดินกลาง มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและแผนการจัดรูปที่ดิน โดยให้แสดงภาพรวมการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน ระยะเวลาในการดำเนินการตามแผน รวมทั้งกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามแผน แนวทางการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบชลประทาน การบริหารและพัฒนาที่ดิน และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรม ทั้งนี้ ในการดำเนินการจัดทำแผนดังกล่าว ให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนร่วมกัน และเมื่อได้จัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินเสร็จแล้วให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางเสนอแผนแม่บทดังกล่าวต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเพื่อพิจารณาก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน ให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางประกาศแผนดังกล่าวให้ทราบเป็นการทั่วไป และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนนั้น

๔.๔ การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

(๑) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมสามารถเริ่มดำเนินการได้สองทาง คือ สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือเจ้าของที่ดินในพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมเสนอผ่านสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางให้มีการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๑๘)

(๒) เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาเห็นสมควรให้มีการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้เสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อออกประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๑๙)

(๓) หลังจากมีการออกประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจแล้ว ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการเข้าไปในที่ดินเพื่อทำการสำรวจพื้นที่ในการจัดระบบชลประทาน และการอื่นที่จำเป็น รวมถึงการทำเครื่องหมายใด ๆ เพื่อเป็นแนวในการดำเนินการ และการขุดดิน ตัดรานกิ่งไม้ และกระทำการอย่างอื่นแก่สิ่งกีดขวางการสำรวจได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ทราบล่วงหน้าตามสมควร และต้องระมัดระวังให้กระทบกระเทือนการใช้ประโยชน์ ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์น้อยที่สุด (มาตรา ๒๐)

(๔) เมื่อมีการสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้นแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการจัดประชุมเจ้าของที่ดินเพื่อคัดเลือกกันเองเป็นคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชน และให้ผู้บริหารท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่เขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมอยู่ในเขตการปกครองเป็นกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชน เพื่อให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่นั้น (มาตรา ๒๑)

(๕) พนักงานเจ้าหน้าที่กับคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชนจะร่วมกันพิจารณาการจัดทำแผนผังการจัดระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา หรือการอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน โดยกำหนดให้พิจารณาจัดทำไปตามแนว

เขตที่ดินของพื้นที่เดิมให้ได้มากที่สุด และมีให้เจ้าของที่ดินรายใดต้องรับภาระเกินสมควร แล้วให้เสนอต่อสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง (มาตรา ๒๒)

(๖) เมื่อสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางได้พิจารณาเห็นชอบกับแผนผังการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใดแล้ว ให้เสนอต่ออธิบดีกรมชลประทานเพื่อประกาศเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยในประกาศดังกล่าวให้แสดงแผนผังการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและแผนผังที่ดินที่อยู่ภายในแนวเขตด้วย พร้อมทั้งให้ปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณชุมชนในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๒๓)

(๗) เมื่อมีการประกาศเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปดำเนินการจัดสร้างระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และการอื่นที่จำเป็นแก่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจเปลี่ยนแปลงแผนผังดังกล่าวได้หากมีกรณีที่เป็นจำเป็นและได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางแล้ว และจะต้องดำเนินการให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของที่ดินน้อยที่สุด (มาตรา ๒๔)

(๘) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เนื่องจากการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม เป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรมตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐจึงควรจัดงบประมาณในการดำเนินการให้เพียงพอและเหมาะสมควบคู่กับการมีส่วนร่วมกับเจ้าของที่ดินในพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้กำหนดกรอบในการชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้อย่างกว้าง ๆ โดยให้เจ้าของที่ดินชำระค่าใช้จ่ายในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม การซ่อมแซมและบำรุงรักษาการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในลักษณะการประกอบธุรกิจการเกษตร หรือการใช้น้ำมากเกินไปเกินควร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด เพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์การชำระค่าใช้จ่ายให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วง และหากค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาดังกล่าวสูงเกินกว่าที่เจ้าของที่ดินจะรับภาระได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อได้รับการร้องขอจากเจ้าของที่ดิน กรมชลประทาน หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจสนับสนุนทางการเงินหรือเข้าดำเนินการแทนได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๒๕)

(๙) ในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม รัฐได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อมีการจัดทำระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมเสร็จแล้ว จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติห้ามมิให้กระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบที่จัดทำขึ้น รวมทั้งห้ามมิให้ใช้ที่ดินในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มิใช่เกษตรกรรม เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย (มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และ มาตรา ๓๐)

๔.๕ การจัดรูปที่ดิน

กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

(๑) การจัดรูปที่ดินสามารถเริ่มดำเนินการได้สองทางเช่นเดียวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยสำนักจัดรูปที่ดินกลาง หรือเจ้าของที่ดินในพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมเสนอผ่านสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง (มาตรา ๓๑)

(๒) เนื่องจากการจัดรูปที่ดินจะต้องมีการจัดผังแปลงและจัดกรรมสิทธิ์ในที่ดินใหม่ในการดำเนินการจึงมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของที่ดินมากกว่าการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาเห็นสมควรกำหนดให้พื้นที่ใดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน จึงกำหนดให้ต้องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดิน ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นเวลาห้าปี และในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่าย ก่อให้เกิดภาวะผูกพัน หรือกระทำการใด ๆ อันอาจทำให้ราคาประเมินในที่ดินสูงขึ้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย โดยในกรณีที่มีการฝ่าฝืน ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายหรือกีดขวางการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของที่ดินทำการรื้อถอนภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด มีอำนาจรื้อถอนโดยเจ้าของที่ดินจะเรียกร้องค่าเสียหายไม่ได้ และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนนั้นด้วย (มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓)

(๓) การนำที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินมาใช้ในการจัดรูปที่ดิน กำหนดให้ดำเนินการดังนี้ (มาตรา ๓๔)

(๓.๑) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือเป็นที่ดินที่พลเมืองเล็กใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมีได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดรวมอยู่ด้วย ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว และให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการจัดรูปที่ดินได้

(๓.๒) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการให้นำไปใช้ได้เมื่อกระทรวงการคลังได้ให้ความยินยอมแล้ว และให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าวโดยมีต้องถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการจัดรูปที่ดินได้

(๓.๓) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน และสภาพของที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยรวมอยู่ด้วย ให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการจัดรูปที่ดินได้

สำหรับกรณีที่น่าที่ดินตาม ๓.๑ และ ๓.๒ มาใช้ในการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้มีที่ดินตอนนั้นคงเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการต่อไป และหากไม่อาจดำเนินการได้ ให้จัดที่ดินแปลงอื่นภายในเขตตามพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๒ ให้แทน

(๔) เมื่อพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินมีผลใช้บังคับแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินเพื่อทำการสำรวจพื้นที่ที่จะจัดทำโครงการจัดรูปที่ดิน การทำเครื่องหมายใด ๆ เพื่อเป็นแนวเขตในการดำเนินการ และรวมถึงการขุดดิน ตัดรานกิ่งไม้ หรือกระทำการอย่างอื่นแก่สิ่งกีดขวางการสำรวจได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่ดินหรือผู้ครอบครอง

อสังหาริมทรัพย์ได้ทราบล่วงหน้าตามสมควร และต้องระมัดระวังให้กระทบกระเทือนการใช้ประโยชน์ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์น้อยที่สุด (มาตรา ๓๕)

(๕) หลังจากมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินแล้ว ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำแผนผังการจัดรูปที่ดินเบื้องต้น โดยแสดงแนวเขตที่ดินเดิมก่อนจะดำเนินการจัดรูปที่ดินและแนวเขตที่จะปรับปรุงสภาพที่ดินตามโครงการจัดรูปที่ดิน และให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณชุมชนในเขตแผนผังโครงการจัดรูปที่ดินเบื้องต้น (มาตรา ๓๖)

(๖) เมื่อมีการประกาศแผนผังการจัดรูปที่ดินเบื้องต้นแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดประชุมเจ้าของที่ดิน เพื่อสอบถามความสมัครใจของที่ดินในการเนินการจัดรูปที่ดินด้วย ถ้าเจ้าของที่ดินให้ความยินยอมเกินกึ่งหนึ่ง ก็ให้เจ้าของที่ดินคัดเลือกกันเองเป็นกรรมการจัดรูปที่ดินชุมชน ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินชุมชนจะทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของเจ้าของที่ดิน และร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาแผนผังโครงการจัดรูปที่ดินเบื้องต้นที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดทำขึ้น โดยจะต้องสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าของที่ดินในเขตแผนผังโครงการจัดรูปที่ดินเบื้องต้น ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แจงข้อมูล และเสนอแนะวิธีการจัดทำผังที่ดิน ระบบชลประทานถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสาธารณูปโภคอื่นในโครงการจัดรูปที่ดินและจัดทำแผนผังโครงการจัดรูปที่ดิน โดยให้คำนึงถึงข้อเสนอแนะของคณะกรรมการชุมชน (มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘)

(๗) พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเสนอแผนผังโครงการจัดรูปที่ดิน ซึ่งได้ร่วมกันจัดทำกับคณะกรรมการจัดรูปที่ดินชุมชนต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเพื่อประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยในกรณีที่ประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดินได้กำหนดพื้นที่ที่ดินเดียวกันกับที่ดินในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ให้มีผลเป็นการเพิกถอนที่ดินนั้นออกจากเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และให้ที่ดินนั้นเป็นที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน สำหรับกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินที่ได้ประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดินซึ่งไม่อาจดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในการจัดรูปที่ดินในเรื่องใด ให้ดำเนินการตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด (มาตรา ๓๙)

(๘) เมื่อมีการประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดินแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปดำเนินการจัดรูปที่ดิน โดยการสำรวจรังวัดเพื่อกำหนดแผนผังการจัดแปลงที่ดินใหม่ การจัดสร้างระบบชลประทาน การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน และการอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน รวมทั้งการทำเครื่องหมายระดับขอบเขต และแนวเขต สำหรับกรณีที่มีความจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตัดหรือรื้อถอนต้นไม้พืชพันธุ์ รั้ว หรือสิ่งใด ๆ อันจำเป็นแก่การดำเนินการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๔๐)

(๙) ในระหว่างดำเนินการจัดรูปที่ดิน คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจะแจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าของที่ดิน ผู้รับจ้างong ผู้ซื้อฝาก หรือผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้นำหรือส่งหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินพร้อมด้วยเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินนั้นให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการตรวจสอบและออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินใหม่ โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิคัดค้านต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดภายในหกสิบวัน ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสอบสวนและเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องตาม

ความจำเป็นและวินิจฉัยสั่งการไปตามที่เห็นสมควร หากบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่พอใจคำวินิจฉัยดังกล่าวให้มีสิทธิอุทธรณ์ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ (มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒)

(๑๐) ในกรณีที่ที่ดินที่นำมาใช้ในการจัดรูปที่ดินแปลงใดได้จำหน่ายไว้ก่อนประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดประเมินให้เจ้าของที่ดินไถ่ถอนจำหน่ายหรือให้คู่สัญญาตกลงกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำหน่ายเป็นที่ดินแปลงใหม่ที่เจ้าของที่ดินผู้จำหน่ายได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน สำหรับกรณีที่ที่ดินที่นำมาใช้ในการจัดรูปที่ดินแปลงใดได้ขายฝากไว้ก่อนประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้สิทธิในการไถ่ทรัพย์สินของผู้ขายฝากหรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๔๙๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตกติดไปยังที่ดินแปลงใหม่ที่ผู้ซื้อฝากได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔)

(๑๑) ในกรณีที่เจ้าของที่ดินรายใดไม่ยินยอมให้ดำเนินการจัดรูปที่ดินหรือไม่มาติดต่อแสดงความยินยอม หรือเจ้าของที่ดินมิได้ใช้ที่ดินนั้นประกอบกิจการใด ๆ ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นเช่าหรือทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อที่ดินนั้นมาเพื่อดำเนินการจัดรูปที่ดิน สำหรับกรณีที่เจ้าของที่ดินไม่ยอมขายหรือเสนอขายราคาสูงกว่าราคาประเมิน หากอธิบดีเห็นว่ามีความจำเป็นต้องได้ที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวมาใช้ในการจัดรูปที่ดิน ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยอสังหาริมทรัพย์ (มาตรา ๔๖)

(๑๒) ในการจัดรูปที่ดินจะต้องมีการจัดสร้างระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสาธารณูปโภคอย่างอื่น ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจะเป็นผู้กำหนดแนวเขตที่ดินที่นำมาใช้เพื่อการดังกล่าว ซึ่งจะคำนวณหักออกจากมูลค่า ประเมินของที่ดินและทรัพย์สินอื่นตามส่วนของมูลค่าประเมินก่อนการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ ซึ่งมูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินแต่ละแปลง เมื่อคำนวณหักออกแล้วให้ถือว่าเป็นมูลค่าสุทธิของที่ดินเพื่อการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ ทั้งนี้ มูลค่าของที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นที่เจ้าของที่ดินได้สละให้แก่ส่วนรวมเพื่อใช้ประโยชน์ดังกล่าว ต้องมีมูลค่าไม่เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิม แต่หากมีมูลค่าเกินร้อยละเจ็ด ให้กรมชลประทานจ่ายค่าทดแทนแก่เจ้าของที่ดินแต่ละรายเป็นเงิน สำหรับส่วนที่เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิม (มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๙)

(๑๓) การกำหนดแปลงที่ดินใหม่ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้เจ้าของที่ดินแต่ละรายได้รับที่ดินแปลงเดิม หรือได้รับที่ดินแปลงเดิมส่วนหนึ่ง หรือจัดให้ที่ดินแปลงใหม่อยู่ใกล้เคียงกับที่ดินแปลงเดิมเท่าที่จะกระทำได้ กับให้ที่ดินแปลงนั้นมีมูลค่าใกล้เคียงกับมูลค่าของที่ดินเดิม ทั้งนี้ เจ้าของที่ดินอาจตกลงแลกเปลี่ยนแปลงที่ดินกันได้ โดยให้แจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเพื่อเปลี่ยนแปลงเจ้าของกรรมสิทธิ์ในแปลงที่ดินนั้น ในกรณีเจ้าของที่ดินรายใดได้รับที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินมีมูลค่าประเมินสูง หรือต่ำกว่ามูลค่าสุทธิของที่ดินเดิมให้เจ้าของที่ดินผู้นั้นจ่ายหรือได้รับมูลค่าที่แตกต่างนั้นเป็นการทดแทน (มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐)

(๑๔) เมื่อดำเนินการจัดรูปที่ดินและกำหนดแปลงที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินแล้ว ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินสำหรับแปลงที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม (มาตรา ๕๑)

(๑๕) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เนื่องจากการจัดรูปที่ดินเป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรมตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐจึงควรจัดงบประมาณในการดำเนินการให้เพียงพอและเหมาะสมควบคู่กับการมีส่วนร่วมกับเจ้าของที่ดิน ในพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้กำหนดกรอบในการชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้อย่างกว้าง ๆ โดยให้เจ้าของที่ดินชำระค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดิน การซ่อมแซมและบำรุงรักษา การใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในลักษณะการประกอบธุรกิจการเกษตร หรือการใช้น้ำมากเกินควร ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด เพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์การชำระค่าใช้จ่าย ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วง และหากค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาตั้งกล่าวสูงเกินกว่าที่เจ้าของที่ดินจะรับภาระได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อได้รับการร้องขอจากเจ้าของที่ดิน กรมชลประทานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจ สนับสนุนทางการเงินหรือเข้าดำเนินการแทนได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๕๓)

(๑๖) ในการจัดรูปที่ดิน รัฐได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรมเช่นเดียวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อได้ดำเนินการจัดรูปที่ดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้กำหนดบทบัญญัติให้เจ้าของที่ดินต้องกระทำหรือห้ามการกระทำใด ๆ ดังนี้

(๑๖.๑) ห้ามเจ้าของหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่น เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดก หรือโอนให้แก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร หรือโอนไปยังกรมชลประทานเพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดิน หรือเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ในกรณีที่มีการโอนที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้ผู้รับโอนมีหน้าที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินแทนผู้โอนต่อไปจนครบและให้ถือว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นบุริมสิทธิที่ได้จดทะเบียนไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา ๕๔ และมาตรา ๕๕)

(๑๖.๒) ห้ามใช้ประโยชน์ในที่ดินเขตโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม หรือทำการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ แก่ที่ดินนั้นอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดสำหรับในกรณีที่มีการฝ่าฝืน คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสั่งให้รื้อถอน ทำให้คืนสู่สภาพเดิม หรืองดเว้นการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่หากผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามให้ประกาศคำสั่งไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการรื้อถอน หรือทำให้คืนสู่สภาพเดิม โดยผู้ฝ่าฝืนจะเรียกร้องค่าเสียหายไม่ได้ และต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนหรือทำให้คืนสู่สภาพเดิมด้วย (มาตรา ๕๖)

(๑๖.๓) ห้ามกระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๕๗)

๔.๖ กองทุนจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๖๐ และมาตรา ๖๑)

ให้จัดตั้งกองทุนจัดรูปที่ดินในกรมชลประทานแทนการกำหนดให้ตั้งอยู่ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยขยายวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายเงินให้ครอบคลุมทั้งการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน โดยกำหนดให้การใช้จ่ายเงินของกองทุนให้กระทำได้เฉพาะเพื่อการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน หรือเพื่อช่วยเหลือทางการเงินหรือให้สินเชื่อแก่บรรดาเจ้าของที่ดินในเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือเขตการจัดระบบ

น้ำเพื่อเกษตรกรรม เขตสำรวจการจัดรูปที่ดินหรือเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยผ่านสถาบันการเงิน โดยกำหนดให้เงินของกองทุนจัดรูปที่ดินประกอบด้วย เงินที่ได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน เงินที่ได้รับจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร เงินหรือทรัพย์สินอื่น ที่ได้รับจากรัฐบาล หรือแหล่งอื่น ๆ ภายในประเทศหรือต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ หรือบุคคลอื่น เงิน ดอกผล หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางได้รับเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน รวมทั้งเงินค่าใช้จ่ายในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือการจัดรูปที่ดินที่เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินชำระหรือค้างชำระ และเงินค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบ

๕.๗ บทกำหนดโทษ (มาตรา ๖๒ – มาตรา ๖๘)

ได้ปรับปรุงอัตราโทษเพื่อให้สัมพันธ์กับอัตราส่วนการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยการชลประทาน

๕.๘ บทเฉพาะกาล (มาตรา ๖๙ – มาตรา ๗๖)

กำหนดบทเฉพาะกาลรองรับการจัดทำคั้นและคูน้ำตามพระราชบัญญัติคั้นคูน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ และการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ รวมทั้งกรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมที่ไม่ใช่การเพาะปลูกในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งเป็นการกระทำอยู่ก่อนที่ร่างพระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินยังคงใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปได้ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้บรรดาค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสิ่งสาธารณูปโภคที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งบรรดาค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหนี้ที่ยังต้องชำระตามกฎหมายต่อไป และกำหนดบทรองรับกฎหมายลำดับรองที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับให้ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการตรากฎหมายลำดับรองตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแทน

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ

จัดทำเรียงเรียงโดย เศรษฐา เครือสุคนธ์
นิติกรชำนาญการพิเศษ ส่วนกฎหมายจัดรูปที่ดิน